

Rapport Ordets stad

Innehållsförteckning

Rapport Ordets stad.....	2
1 Inledning	2
2 Samverkansavtal med Region Skåne.....	3
3 City of Literature, UNESCO.....	3
4 Strategi.....	3
Litterär verksamhet ska vara attraktiv för en bred publik	4
Talangutveckling	4
Att verka och leva på sitt yrke som författare i Lunds kommun	5
Utvecklingsmål 1: Lundaborna i fokus	6
Utvecklingsmål 2: Smartare Lund	6
Utvecklingsmål 3: Organisationen Lund.....	6
Utvecklingsmål 4: Ekonomi	6
5 Bokmässan	7
6 Sammanfattning.....	8

Rapport Ordets stad

till kultur- och fritidsnämnd 24 mars 2022

1 Inledning

Kultur- och fritidsförvaltningen har fått i uppdrag att ta fram en strategi för litteraturområdet samt att undersöka underlag för en bokmessa i Lund. Här presenteras en återrapportering och hur arbetet kommer att ta form.

Kulturens betydelse har belysts särskilt i rapporten *Från kris till kraft. Återstart för kulturen*, och då med pandemins avtryck i fokus. Följande citat kan tas med i det som rör kulturområdet generellt. Ett citat får inleda rapporten som en påminnelse om kulturens betydelse för oss i arbetet med Ordets stad:

“Pandemin har riktat ljuset mot den roll som kulturverksamheter spelar och har potential att spela för exempelvis demokrati, utbildning, näringsliv, regional tillväxt, attraktiva livsmiljöer och hälsa. Frånvaron av kulturupplevelser, möten och gemensamma intryck har tydliggjort kulturens meningsskapande och sammanhållande förmåga, och det har under pandemin rapporterats om kulturens ekonomiska betydelse i samhället.”

Ur *Från kris till kraft. Återstart för kulturen*, Regeringskansliet SOU 2021:71

För att säkerställa att underlaget gynnar de litterära aktörerna på ett effektivt och bra sätt har en referensgrupp bildats med representanter från olika litterära områden som verkar i Lunds kommun. Deltagarna kommer från Författarskolan/Lunds universitet, KKN/Future by Lund, Novellfest, Folkets hörna, Litteraturhus Lund, Visit Lund, Stadsbiblioteket och Konsthallen. Författarcentrum är inbjuden och kan delta längre fram i vår. Två möten har genomförts innan rapporten färdigställts och referensgruppen planerar att fortsätta arbetet framöver.

Särskilda träffar kommer att anordnas för de privata aktörerna inom näringslivet såsom förlag, bokhandel samt de yrkesverksamma författarna bosatta i Lunds kommun.

I referensgruppen har Ordets stads syfte och vision presenterats (baserat på rapporten visad för kultur- och fritidsnämnden oktober –21).

Huvudfrågorna i referensgruppens samtal har varit: Hur ser varje aktörs behov ut beroende på vilket område man representerar? Hur kan en bokmessa ta form för att gynna synlighet samt verka för aktörernas olika intressen på ett effektivt sätt? Svaren har på olika sätt genomsyrat strategin och den riktning Ordets stad kommer att ta. Allt med hänsyn till vad som gynnar lundaborna, de litterära aktörerna och den kommunala verksamheten bäst.

Uppdragen från nämnden lyder som följer:

att uppdra åt förvaltningen att upprätta nytt avtal med Region Skåne om Lund som litterär nod,
att uppdra åt förvaltningen att gå vidare med ansökan om Lund som litteraturstad i UNESCO,
att uppdra åt förvaltningen att skapa en strategi för hur man kopplar ihop litterära aktörer i kommunen så som universitet, författare, förlag och SAOL mfl. för att gemensamt öka den nationella och internationella synligheten för kommunen inom det litterära området.
att uppdra åt förvaltningen att disk. med Visit Lund möjligheterna för att anordna en bokmässa i Lund, samt
att åiterrapportera till nämnden senast under kvartal 1, 2022, utfallet av arbetet med litterär strategi och bokmässa.

2 Samverkansavtal med Region Skåne

att uppdra åt förvaltningen att upprätta nytt avtal med Region Skåne om Lund som litterär nod

Nytt samverkansavtal är framtaget och gäller 2022-2023 med fokus på tre projektområden som involverar föreningslivet, Lunds universitet och målgruppen barn och unga. Samverkansavtalet är bifogat nämndshandlingarna.

3 City of Literature, UNESCO

att uppdra åt förvaltningen att gå vidare med ansökan om Lund som litteraturstad i UNESCO

Svenska UNESCO på Regeringskansliet är informerade om Lunds ambition att lämna in en ansökan för att bli en City of Literature och arbetet fortskrider enligt plan. Ansökan ska lämnas in till UNESCO sommaren 2023. Den redan etablerade referensgruppen för Ordets stad kommer att omvandlas till en arbetsgrupp när ansökningsarbetet formellt startar hösten 2022.

4 Strategi

att uppdra åt förvaltningen att skapa en strategi för hur man kopplar ihop litterära aktörer i kommunen så som universitet, författare, förlag och SAOL mfl. för att gemensamt öka den nationella och internationella synligheten för kommunen inom det litterära området.

För att ta fram en strategi som berör hela litteraturområdets ekosystem har tre fokusområden lyfts fram, som i sin tur tar avstamp i kultur- och fritidsnämndens utvecklingsmål (se längre ned hur strategin sorteras in under utvecklingsmålen):

- Litterär verksamhet ska vara attraktiv för en bred publik
- Talangutveckling
- Att verka och leva på sitt yrke som författare i Lunds kommun

Litterär verksamhet ska vara attraktiv för en bred publik

Under samtalen med referensgruppen framkom att föreningar på egen hand har svårt att skapa den synlighet som krävs för att nå ut till en bred publik. Deras begränsade budget tillåter inga stora marknadsföringskostnader då budgeten ofta består av olika bidrag som främst är riktade mot innehållet. En förening använde dagspressen som exempel gällande hur deras evenemang endast syntes i lokaldelen när evenemanget lika gärna kunde vara med i den allmänna kulturdelen. Det var också en utmaning att få in information i den nationella dagspressen. Som ensam förening är det svårt att nå ut i det redan begränsade mediabruset avsatt för kultur i dagspressen idag, men om marknadsföringen i stället samlas under Ordets stad-paraplyet skulle det ge mer effekt.

En del av strategin blir därför att göra Ordets stad till ett synlighetspaket där kommunen stöttar upp med nödvändig marknadsföring såsom banderoller, affischer, spridning via evenemangskalender och stortavlor runtom i Lund. Kommunen skulle även kunna vara behjälplig med pressinformation. Ordets stad-paketet kan enkelt tilldelas de som fått kulturstöd inom litteraturområdet och därför redan genomgått en granskning och blivit godkända. Detta gynnar även lundaborna då det blir enklare att ta del av information om de olika litterära evenemangen samt att målgruppen breddas eftersom synligheten utökas. Möjligheten att samverka med Lunds universitets kommunikationsavdelning för att öka synligheten ytterligare undersöks vidare.

Det finns redan goda exempel på ett liknande samarbete där Lund Fantastic Film Festival och Visit Lund skapade uppmärksamhet genom banderoller och stortavlor vilket gav god effekt med en ökad publik som resultat. Exemplet belyser hur Visit Lunds uppdrag att stärka besöksdestinationen och varumärket Lund kan kombineras med kultur- och fritidsnämndens kulturpolitiska önskan att lyfta fram Ordets stad och de enskilda aktörernas önskan att nå ut med sina aktiviteter.

I samband med Ordets stad-paketet får evenemanget synas tillsammans med en grafisk profil speciellt framtagen för Ordets stad. På så sätt kommuniceras det ut att Ordets stad (och därmed Lunds kommun) medverkar till att evenemangen kan äga rum (eftersom Lunds kommun även har gett kulturstöd till föreningen det berör). Det blir lätt att söka efter Ordets stad-märkta publika aktiviteter i exempelvis evenemangskalendern. Hur omfattande insatser som kan göras styrs av dels tillgängliga personella resurser inom kommunikationsområdet, och dels prioriteringar avseende marknadsföring i budgeten.

Viljan till samverkan är stor bland aktörerna vilket kommer att bli en garant för framgång i det fortsatta arbetet. Det finns ett behov av nya mötesplatser samt mötesformer. Vi kommer därför att skapa "litteraturluncher" dit olika litterära aktörer bjuds in och får möjlighet att träffas och samtala mer allmänt om sina verksamheter. Referensgruppen är också en plats för nätverkande där aktörerna samlas kring just Ordets stad. Arbetet leds av Litteraturkoordinatören på kulturstabben, som blir navet i kontakten med och mellan de litterära aktörerna från kommunens håll.

Talangutveckling

Hur säkerställs en god försörjning av framtida författare? Hur kan kommunen på olika sätt verka stöttande i förhållande till förlag, bokhandel och dithörande egna företagare såsom översättare, formgivare, redaktörer mm? Hur får det litterära området möjlighet att utvecklas inom kommunen? Svaren på dessa frågor står att finna i den pågående dialogen om hur vi bäst främjar ett vitalt kulturliv inom

litteraturområdet. Att känna till och verka nära det litterära ekosystemet i kommunen blir avgörande för att Ordets stad-satsningen ska ge goda resultat.

Ett exempel på en sådan samverkan och närhet är följande: Författarskolan vid Lunds universitet söker samarbeten med föreningar, bibliotek och institutioner med scener i syfte att ge studenterna möjlighet att framföra sina verk inför publik. Här finns flera potentiella synergieffekter mellan universitet, förlag och föreningslivet där studenter skulle kunna arbeta som volontärer på olika evenemang i utbyte mot att få tillgång till de olika scenerna. Det finns även möjlighet till ytterligare samarbete mellan Förlags- och bokmarknadsutbildningen och Författarskolan genom att exempelvis ha kontakter med yrkesverksamma författare, förlag och bokhandlare i Lunds kommun, och därigenom skapa ett slags mentorskap. Det finns även tankar om att skapa en digital tidskrift som ett publiceringsforum för såväl författarstudenter som verksamma författare.

Kultur- och fritidsförvaltningen vill initiera och stötta samverkan mellan de privata aktörerna såsom förlag, bokhandlare och dithörande egna företagare i form av översättare, redaktör och formgivare mfl. Arbetet kommer att ta vid i samråd med de privata aktörerna under särskilda träffar under våren 2022. Eftersom detta rör samverkan mellan näringsliv och den kreativa sfären arbetar vi för att ta fram en lämplig KKN-strategi.

Att verka och leva på sitt yrke som författare i Lunds kommun

Att leva på sitt yrke som författare är en utmaning. Författarförbundet publicerade ett Litteraturprogram som sätter fingret på just detta, samt litteraturens viktiga roll i en demokrati. Mycket av det som deras program tar upp knyter an till det som denna rapport beskriver och vill göra.

Många organisationer och kommuner vill genom stipendier utöka möjligheten att kunna arbeta som författare. För att säkerställa att Lunds kommun fortsatt har en god försörjning av författare föreslås att ett författarstipendium delas ut i Lunds regi, med fokus på etablerade och utgivna författare. För att säkerställa att val av författare görs utifrån rätt kriterier kommer vi att studera hur andra kommuner (med författarstipendier) gör samt vad kraven är hos bland annat Författarförbundet men även inom andra konstformer såsom KRO etc. Detta kräver ytterligare finansiering och en uppskattad kostnad är minst 50 tkr.

Exempel på andra kommuner som delar ut författarstipendier är Göteborgs stad som årligen delar ut tre arbetsstipendier till författare, stipendierna är på 50 000 kr vardera. Andra kommuner är Stockholms stads kulturstipendium som är 40 000 kr, Uppsala kommun med sitt Arbetsstipendium för kulturarbetare på ett varierande belopp (under 2019 var det 100 000 kr), samt Stipendium för unga skrivare på 20 000 kr – bara för att nämna några exempel.

I Lunds kommun finns residenset Hedlandet, beläget i Torna Hällestad. Hedlandet är en viktig mötesplats för författare. Här kan de träffa kollegor, delta i projekt eller enbart vistas på residenset under en period för att arbeta. Stockholms Författarhelg som genomförs i samarbete med Författarförbundet är bara ett av flera exempel på behovet av att skapa mötesplatser för just författarkåren.

Idag finns planer på samverkan mellan Hedlandet och Novellfest. De vill göra det möjligt för internationella författare att delta på flera bokfestivaler under en begränsad period. En utländsk författare skulle inledningsvis kunna arbeta på Louisianas Literature för att sedan stanna på Hedlandet fram till dess att Novellfest

tar vid, därefter återvända till Hedlandet för att slutligen avsluta sin Sverigevistelse på Bokmässan i Göteborg. Detta skapar större möjligheter för föreningar att bjuda in internationella författare då man kan dela kostnaderna mellan flera festivaler/aktörer i både Sverige och Danmark. Dessutom är det en klimatmässigt hållbar lösning då det långväga resandet minskar. Här vill kultur- och fritidsförvaltningen undersöka möjligheten att göra detta till ett permanent flöde. Det här flödet skulle dessutom ingå i arbetet med Lund som litterär nod och skapa uppmärksamhet såväl nationell som internationellt i och med att eftertraktade författare kan stanna och vistas i Lunds kommun. Att på detta sätt skapa en "hållplats" för internationella författare ger bra publicitet. Lunds kommun skulle med ett riktat stöd skapa möjlighet för Hedlandet att koordinera och genomföra förslaget. En sådan insats kräver tillskott i budget eller omprioritering inom befintliga ramar.

Strategin knyter an till Kultur- och fritidsnämndens fyra utvecklingsmål enligt nedan.

Utvecklingsmål 1: Lundaborna i fokus

Vi vill att alla lundabor ska vara en del av Lunds kultur- och fritidsliv.

Ordets stad:

- Genom samarbete mellan samtliga litterära aktörer når vi fler lundabor. Genom samarbete formas fler synergier och effektiva arbetsmetoder.
- Genom att förstärka synligheten kring de litterära evenemangen kan fler lundabor ta del av evenemangen och upplevelserna. Det ska vara lätt att delta, lätt att ta del av information och kostnadsfritt, vilket gör att nya målgrupper lättare kan nås.

Utvecklingsmål 2: Smartare Lund

Vi vill möjliggöra lundabornas idéer och initiativ.

Ordets stad:

- Genom att stärka de litterära aktörernas samverkansmöjligheter skapas en god infrastruktur och Ordets stad placeras långt fram i utvecklingen, vilket ger hög kvalitet på innehållet i evenemang och innovationskapaciteten ökar.
- Ordets stad-satsningen främjar goda möjligheter att leva på sitt författarskap genom stipendier samt genom att stärka kopplingen mellan författare och förlag, bokhandel mfl. Detta ger en hög andel verksamma författare inom kommunen.

Utvecklingsmål 3: Organisationen Lund

Vi vill skapa platser och rum för upplevelser och möten.

Ordets stad:

- Genom att skapa samverkan mellan befintliga platser och scener för litterär verksamhet så som Stadshallen, Konsthallen, Skissernas museum, biblioteken, Lunds universitet, Litteralund, Skapande skola mm, stärks nätverk och nya mötesplatser och målgruppsanpassade kontaktvägar skapas.

Utvecklingsmål 4: Ekonomi

Vi vill skapa större nytta för lundaborna.

Ordets stad:

- Genom att ge rätt uppgift till rätt aktör skapas kostnadseffektiva processer, ett sådant exempel är att Lunds kommun i samarbete med Lunds universitet bistår föreningar med att synliggöra evenemang. Marknadsföringsinsatsen blir då mer effektiv för de publika evenemangen.
- Genom att skapa mer synlighet når vi ut till fler lundabor och målgruppen breddas.
- Genom Litteraturkoordinatorm skapas grund för god samverkan, att kunna utveckla arbetet utifrån behov, trender och resurser, att hitta mätbarhet och former för utvärdering samt en möjlighet att bistå vid sökande av kulturstöd för föreningars verksamheter utanför Lunds kommun. Litteraturkoordinatorms roll påminner här om en litteraturlots för de aktiva litterära aktörerna inom kommunen. Detta ger en långsiktig utveckling på litteraturområdet, synergier identifieras snabbare och anpassningar kan snabbt genomföras för att maximera utkomsten (nya målgrupper, nätverkande, synergier, effektivisering).

5 Bokmässa

att uppdra åt förvaltningen att disk. med Visit Lund möjligheterna för att anordna en bokmässa i Lund

Kultur- och fritidsförvaltningen har fått i uppdrag att undersöka underlaget för att anordna en bokmässa inom kommunen. I dagsläget finns en bokmässa som anordnas årligen av föreningen Litteraturredan och Lunds Stadsbibliotek där förlag med säte i Lund presenterar sin utgivning och författare möter bibliotekspubliken. Litteralund har även under sitt konferensprogram bokbord som presenterar de olika barn- och ungdomsförlagen som är representerade under Litteralund. Att låta Litteralund anordna en bokmässa blir idag kontraproduktivt då förlagsrepresentanterna ser konferensen som en utbildningsmöjlighet för dem själva vilket ger mindre tid och intresse åt att delta i en renodlad bokmässa (den rollen har Bokmässan redan i Göteborg). Detta underlag har kultur- och fritidsförvaltningen tagit fram tillsammans med Visit Lund.

En bokmässa har fokus på bokmarknadens aktörer såsom förlag, tryckerier, agenter, författare, bibliotek mm och blir därmed mer av en branschangelägenhet än en stor publik händelse. Sveriges största bokmässa är Bokmässan i Göteborg där man valt att koppla på en utbildningsdel i form av seminarier. Många städer och kommuner väljer att driva bokfestivaler istället för bokmässor på grund av Bokmässans dominans på området. En bokfestival har också en mer publik inriktning och ger bredare uppmärksamhet på litteraturområdet. Med en bokfestival finns även möjligheten att arbeta tematiskt. Exempel på bokfestivaler är: Värmlands bokfestival, Kirunas bokfestival, Kristianstad bokfestival, Umeå littfest, Malmö litteraturfestival (med start i maj 2022), Vimmerby berättar, Stockholms bokhelg, Höganäs Summer Book Festival, Louisiana Literature mfl.

Kultur- och fritidsförvaltningen föreslår att även Lund genomför just en bokfestival med stort publikt fokus för att bredda de litterärt intresserade målgrupperna och skapa bra uppmärksamhet för Ordets stad och den omfattande litterära verksamhet som tar plats inom kommunen.

Det finns redan flera litterära aktörer i Lunds kommun som gör mindre bokfestivaler med hög kvalitet såsom Novellfest, Diktafon mfl. Genom att vi inkluderar dessa i ett

Ordets stad-spår stärks befintliga styrkor. Fokus är på samverkan och att undanröja onödig konkurrens. Förvaltningen föreslår därför att Lund skapar en bokfestival som skiljer sig från andra på så sätt att den sträcker sig över ett år. Festivalen består då av en samtalsserie utifrån temat ”Det fria ordet”. Att sprida evenemangen över året ger en jämnare och större exponering över tid. Fler aktörer blir involverade och vi stärker samverkan ytterligare. Samtalen tar plats på olika scener och mötesplatser vilket ger en bred spridning och synlighet. Det fria ordet som tema sätter fokus på yttrandefriheten.

Referensgruppen kommer under våren att ha en workshop för att ta fram riktlinjer kring vad Det fria ordet kan innehålla, samt avgränsningar och kommunikation kring temat. Det går inte att genomföra en bokfestival inom befintlig ram utan det krävs ytterligare finansiering. Frågan får därför lyftas inom ramen för dels EVP-arbetet och dels de interna prioriteringarna inom befintlig ram inför 2023. En uppskattning är att satsningen skulle kosta cirka 400 tkr.

Exempel på platser där samtal inom temat Det fria ordet kan ta plats är Stadshallen (i samarbete med Altitude Meetings), Konsthallen, Skissernas museum, Stadsbiblioteken samt områdesbiblioteken, Grand Hotel mfl. Exempel på aktörer som kan involveras i festivalgenomförandet är Novellfest, Folkets hörna, Författarskolan, förlag och bokhandel, bibliotek, Visit Lund, Alitude Meetings mfl.

Resultatet blir att samtliga litterära aktörer får något att samlas kring, vilket i sin tur skapar god grund för samverkan och synergieffekter. Samtliga deltagare i referensgruppen ser goda möjligheter till samarbete runt temat.

Att döpa bokfestivalen till ”Det fria ordet” knyter i sin tur an till temat yttrandefrihet där tongivande aktörer redan finns på plats i Lunds kommun, såsom Raoul Wallenberg-institutet, MR-myndigheten och Europa Direkt. Lunds universitet och den akademiska världen har också det fria ordet som viktiga ledmotiv i sitt anrika arbete. Det finns möjlighet att knyta an till Lunds kommuns fristadsarbete inom ICORN och på den vägen skapa internationell uppmärksamhet. Att anordna en bokfestival med bred förankring och tydliga exempel på samverkan, under temat Det fria ordet skapar också goda förutsättningar för Lund att bli en City of Literature inom UNESCO då det uppfyller ställda krav i ansökningsarbetet. Här ligger vi dessutom helt rätt i tid. I Författarförbundets Litteraturprogram efterlyses just en plats för ”Litteraturens och det fria ordets hus” (då med tanke på Stockholms stadsbiblioteks framtid) och vi menar att den plats kan vara i Lund i den form som presenteras ovan.

I Sverige finns ingen renodlad bokfestival på temat Det fria ordet eller yttrandefrihet, utan detta ingår ofta som en del av ett festivalprogram. Däremot finns två litteraturfestivaler på temat i Skandinavien. I Stavanger finns litteraturfestivalen Kapittel med underrubriken: Stavangers internationella festival för litteratur och yttrandefrihet. Århus Litteraturcentrum har LiteratureXchange med fokus på internationell litteratur där yttrandefriheten ligger högt på agendan.

6 Sammanfattning

I rapporten presenteras den litterära strategin för Ordets stad med fokus på att stödja litterära aktörers möjligheter att verka inom kommunen och få förstärkning rörande synlighet kring evenemang och verksamhet. Samarbetet mellan kommunen och de

litterära aktörerna kring Ordets stad har initierats. Att nå ut till fler lundabor samt att kommunikationsanpassa arbetet utvecklas vidare.

En bokfestival kan ta plats över året i form av en samtalsserie med temat Det fria ordet. Här finns god grund för samverkan och synergier mellan författare, föreningsliv, universitet, bibliotek, näringsliv mfl. Detta ger också Lund en bokfestival med ett tydligt innehåll och budskap rörande yttrandefrihet och demokratifrågor.

För att återkomma till Författarförbundets Litteraturprogram återfinns det goda argument för att arbeta vidare med Ordets stad. Framförallt i hur det litterära ekosystemet är nära knutet till den demokratiska processen: *“Av allt ägande är ägandet av ett språk den rikedom som mest kan styra och påverka en människas möjliga frihet.”* Med andra ord – litteratur är språk och språk är makt. Med Ordets stad vill vi nå ut till fler lundabor, hitta nya målgrupper och stärka den litterära verksamheten på olika sätt.